

РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Ірина Стотика, Елеонора Власенко, Олександр Стотика

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Анотація:

У статті розглядаються особливості реалізації компетентнісного підходу в процесі викладання дисциплін музично-виконавського циклу в загальній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. Розмежовано зміст понять «компетенція» і «компетентність». Ґрунтуючись на розумінні компетентності як якісного результату освітнього процесу, розкрито особливості компетентнісного підходу та його практичне спрямування. Висвітлено складники й різновиди компетенцій відповідно до державного стандарту педагогічної освіти. Акцентовується увага на важливій ролі освітнього простору вищого навчального закладу у формуванні компетенцій. Наголошується на творчому характері інструментально-виконавської підготовки й окреслюється перспектива подальшого розвитку компетенцій майбутніх фахівців.

Ключові слова:

компетентнісний підхід; компетентність; компетенція; освітній процес; самостійна робота; інструментально-виконавська підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Аннотация:

Стотика Ирина, Власенко Элеонора, Стотика Александр. Реализация компетентностного подхода в процессе инструментально-исполнительской подготовки будущего учителя музыкального искусства.

В статье рассмотрены особенности реализации компетентностного подхода в процессе преподавания дисциплин музыкально-исполнительского цикла в общей подготовке будущего учителя музыкального искусства. Разграничено содержание понятий «компетенция» и «компетентность». Основываясь на понимании компетентности как качественном результате образовательного процесса, раскрыты особенности компетентностного подхода и его практическая направленность. Отражены составляющие и разновидности компетенций в соответствии с государственным стандартом педагогического образования. Акцентируется внимание на важной роли образовательного пространства высшего учебного заведения в формировании компетенций. Отмечен творческий характер инструментально-исполнительской подготовки и очерчена перспектива дальнейшего развития компетенций будущих специалистов.

Ключевые слова:

компетентностный подход; компетентность; компетенция; образовательный процесс; самостоятельная работа; инструментально-исполнительская подготовка будущего учителя музыкального искусства.

Resume:

Stotyka Iryna, Vlasenko Eleonora, Stotyka Oleksandr. Realization of competence approach in instrumental and performing training of the future musical art teacher.

In the article the features of realization of competence approach are examined in the process of teaching disciplines of musical and performing cycle in general preparation of future musical art teacher. Differentiation of concepts "competency" and "competence" is given. On the basis of understanding competency as the quality result of educational process the features of competence approach and its practical orientation are exposed. Constituents and varieties of competences are reflected in accordance with the state standard of pedagogical education. Attention is accented on the important role of educational space of higher educational establishment in forming of competences. Creative character of instrumental and performing training is noted, and the prospects of further development of competences of future musical-pedagogical specialists are outlined.

Key words:

competence approach, competency, competence, educational process, independent work, instrumental and performing training of the future musical art teacher.

Постановка проблеми. Модернізація сучасної системи музично-педагогічної освіти передбачає зростання вимог до якості кінцевого продукту та впровадження компетентнісного підходу, як визначального чинника результативності діяльності навчальних закладів. Прогресивними тенденціями освітніх векторів суспільства є орієнтація на цільовий розвиток ключових компетенцій особистості. В музичній педагогіці компетентнісний підхід характеризується хаотичністю та термінологічною переважаністю, зумовленою розмаїттям напрямів діяльності педагога-музиканта (загальної, спеціальної та вищої музичної освіти) і браком єдиної моделі поетапного формування компетенцій на всіх шаблях навчального процесу.

Відмінною рисою компетентнісного підходу є зміщення акцентів з традиційної знанневої орієнтації (знання – уміння – навички) на її якісно нову трансформацію (знання –

розуміння – уміння) і практичну спрямованість професійної підготовки (знання – розуміння – уміння – володіння – застосування). У цьому контексті першорядним завданням є розробка чітко вибудованої структури професійної компетентності фахівця мистецького профілю, що задаватиме стратегію формування професійних компетенцій майбутнього спеціаліста в освітньому просторі навчального закладу. Разом із тим, процес переходу від кваліфікаційного підходу до компетентнісного потребує виконання цілої низки завдань як нормативно-правового (розробка державних стандартів, створення нової нормативної бази діяльності закладів освіти), так і науково-методичного характеру (формування нових навчальних програм, підручників, посібників, створення нових засобів діагностики, розроблення професійних компетенцій для майбутніх педагогів-музикантів). Реалізацію цих

завдань покладено на вищі заклади педагогічно-мистецької освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. До вивчення проблеми компетентнісного підходу науковці зверталися ще наприкінці минулого сторіччя, але найбільш системні та фундаментальні дослідження з'явилися в ХХІ сторіччі. Теоретичний базис окресленої проблеми закладено в науковому доробку О. Вербицького, І. Зимньої, О. Іванової, О. Лебедева, Л. Мітіної, Л. Петровської, Г. Селевка, А. Хуторського та інших. Проекція компетентнісного підходу на освітянський простір дала змогу виокремити наукові пошуки, спрямовані на формування ключових компетенцій особистості, це, зокрема, дослідження А. Хуторського, В. Шадрикова, Л. Петровської, Л. Масол, Л. Мітіної, Н. Кузьміної, Н. М'ясищева та ін., а також Дж. Равена, Р. Барнетта, В. Вестерна.

На основі вивчення компетентнісного підходу з'явилось багато оригінальних концепцій навчання, спрямованих на підвищення якості освіти творчими засобами, серед яких слід виділити «концепцію евристичного навчання» А. Хуторського, призначену для загальноосвітньої школи. Стрижневим постулатом названої концепції є побудова кожним учнем індивідуальної траєкторії власної освіти на основі порівняння здобутих знань з їх культурно-історичними аналогами [12, с. 56]. У цьому ж інформаційному річчі знаходиться авторська модель О. Вострикова, у якій технологія компетентнісного підходу реалізується через систему творчих завдань і створення продуктивних підручників і продуктивного дидактичного циклу [цит. за 11, с. 78].

Педагогічні конструкти впровадження компетентнісного підходу в освітній процес вищого навчального закладу наведені в роботах А. Бермуса, І. Каверіна, О. Лебедева, Л. Масол. Проте сутність компетентнісного підходу в музично-педагогічній освіті залишається й сьогодні в пошуково-дефініційному стані, потребуючи систематизації, структуризації, науково-методичного обґрунтування та поетапного прописування ключових компетенцій майбутнього педагога-музиканта.

Мета статті полягає в окресленні шляхів реалізації компетентнісного підходу на заняттях з дисциплін інструментально-виконавського циклу в загальній підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національна доктрина розвитку освіти України визначає необхідність набуття компетентностей

як одне з провідних завдань формування особистості, спроможної до постійної самоосвіти та розвитку, здатної застосовувати здобуті знання в мінливих умовах сьогодення. Окреслене завдання втілюється в життя лише за умови зміни освітніх орієнтирів з прямої трансляції знань, репродуктивного формування вмінь і навичок на уможливлення практичного застосування цих знань і побудови на їх основі нових утворень – компетенцій.

На сьогодні в педагогічній науці немає єдиного тлумачення дефініцій «компетентність» і «компетенція», не остаточно визначена також ієрархія співвіднесення цих понять. Термін «компетенція» (від лат. *competere* – відповідаю, взаємно прагну) окреслює коло повноважень і досвід особистості, а «компетентність» тлумачиться як кваліфікація, обізнаність, майстерність.

Розмежування змісту названих понять міститься в роботах І. Зимньої, Н. Бібіка, А. Хуторського, Г. Селевка, М. Голованя та інших науковців, де розкривається ієрархічне становище цих понять:

– компетентність – це інтелектуальний і особистісно зумовлений досвід соціально-професійної життєдіяльності людини, а компетенція – внутрішнє потенційне психологічне новоутворення (знання, алгоритми дій, система відносин, аксіологічні програми тощо), що виявляється в компетентності людини (І. Зимня) [5, с. 42];

– компетентність – це сукупність особистісних якостей і здатність до діяльності в конкретній особистісно-значущій сфері, а компетенція – готовність людини до мобілізації знань, умінь, зовнішніх ресурсів з метою ефективного реагування та продуктивної діяльності в конкретній життєвій ситуації (А. Хуторської) [12, с. 62];

– компетентність відображає здатність особистості до мобілізації набутих знань, умінь, досвіду та способів поведінки в умовах певної ситуації, а компетенція є практичним втіленням освітнього ресурсу (знань, умінь і навичок), яке дає змогу ставити цілі позитивного перетворення навколишнього середовища й досягати їх (Г. Селевка) [11, с. 34];

– компетентність характеризує здатність особи якісно виконувати певну діяльність, тобто є особистісним надбанням, а компетенції пов'язані зі змістом сфери діяльності та вимогами до її виконання (М. Головань) [4, с. 230].

У своєму дослідженні ми спираємось на наукові праці А. Хуторського, який тлумачить

компетенції як відчужені, наперед задані вимоги до освітньої підготовки, а компетентності – як усталені якісні характеристики особистості [12, с. 59].

У державному стандарті вищої освіти компетенція інтерпретується як «суспільно визначений рівень знань, умінь, навичок, ставлень у певній сфері діяльності людини», тобто це зовнішньо детермінована вимога. До змісту поняття «компетенції» входять теоретичний (знання та їх розуміння), оперативно-практичний (знання, як діяти в конкретних ситуаціях) і соціально-аксіологічний (знання та цінності як частина способу сприйняття соціального довкілля) складники. Відповідно до вимог професійної підготовки, у стандарті виділені такі компетенції: соціально-особистісні (КСО); загальнонаукові (КЗН); інструментальні (КІ) загальнопрофесійні (КЗП) та спеціалізовано-професійні (КСП). Вирішальну роль у їх формуванні відіграє освітній простір вищого навчального закладу.

Реалізація компетентнісного підходу в музичній освіті потребує переосмислення традиційних підходів до інструментально-виконавської підготовки студентів, не відкидаючи багатовікового досвіду різних виконавських шкіл. У спектрі складників змісту мистецької освіти відображене бінарне поєднання емоційного та раціонального, об'єктивного та суб'єктивного, підсвідомого та усвідомленого [10, с. 40]. Музичне мистецтво відображає навколишню дійсність у звукових образах, має детермінований часовий розподіл і потребує обов'язкового творчого акту виконавської імплементації. Об'єктивно існуючи у вигляді нотного запису, музичний твір набуває свого реального звучання, а головне – свого суспільного буття лише в процесі виконання та створення його художньої інтерпретації. Він живе в свідомості слухача як музика, пролунавши почута [9, с. 118]. Так само й художній твір живе в свідомості виконавця. Ця особливість музики закладена в її природі, у діалектичній єдності музичних творів і виконання.

Інструментальна підготовка посідає одне з провідних місць у музичному вихованні майбутнього педагога й взагалі в музичній освіті. Аналіз діяльності сучасного вчителя музичного мистецтва в школі підтверджує, що значна частина його роботи пов'язана із грою на інструменті та потребує цілого комплексу практичних умінь і навичок, які охоплюють читання з аркуша, акомпанування, виконання будь-якого музичного твору на високому професійному рівні тощо. Це можливо тільки за

наявності міцного фундаменту загальної виконавської майстерності.

Процес організації інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є предметом ретельного теоретико-методичного аналізу: спостереження за динамікою формування вітчизняних і зарубіжних музично-педагогічних концепцій містяться в дослідженнях О. Алексєєва, О. Михайличенка, Я. Мільштейна, Н. Гуральник, О. Максимова; пріоритетні підходи до змістового наповнення музично-освітнього процесу розглядали В. Крицький, Г. Коган, О. Ростовський, О. Рудницька, О. Олексюк, Г. Падалка; проблеми виконавського освоєння фортепіанного мистецтва відображені в роботах І. Аксельруда, А. Бірмак, Ю. Бая, О. Воробкевич, Є. Лібермана, М. Давидова, Г. Нейгауза, Ю. Некрасова; психологічні аспекти інструментального виконавства вивчали Л. Бочкарьов, О. Готсдинер, Д. Кірнарська, С. Корлякова, В. Петрушин, Б. Теплов, А. Торопова.

Теоретичне осмислення сутності поняття «інструментально-виконавська підготовка» дає змогу конкретизувати його як багатокомпонентний, цілісний процес формування виконавської культури на основі оволодіння системою музично-теоретичних знань і набуття практично-виконавських навичок. Процесуальний характер інструментально-виконавської підготовки дає можливість дефініціювати її як засіб формування компетентності педагога-музиканта. Водночас, практичне спрямування інструментально-виконавської підготовки на сценічне втілення результатів власної діяльності та готовність до презентації власного виконавського концепту на аудиторію слухачів дає змогу виділити інструментально-виконавську компетенцію в системі спеціалізовано-професійних компетенцій (КСП) майбутнього педагога-музиканта.

Основною метою інструментально-виконавської підготовки студентів у контексті компетентнісного підходу є формування спеціальних компетенцій шляхом освоєння методики та практики фортепіанного виконавства, їх теоретичного осмислення через призму актуальних музично-педагогічних проблем. При цьому результатом підготовки стане сформований комплекс ключових компетенцій, який виявляється:

а) на теоретико-методичному рівні – у спроможності аналізувати музичні твори різних стилів, жанрів, форм, застосовуючи для цього

набуті знання з теорії та історії музичного мистецтва;

б) на практично-виконавському рівні – у готовності професійно виконувати музичні твори різної складності в поурочній діяльності перед шкільною аудиторією та в концертних заходах.

Змістові аспекти інструментально-виконавської підготовки майбутнього фахівця у площині компетентнісного підходу відображають комплементарне поєднання програмних вимог дисциплін інструментально-виконавського циклу – основного музичного інструмента, концертмейстерського класу, інструментального ансамблю. Зазначимо, що, незважаючи на певну диференціацію вимог для кожної дисципліни, усі вони підпорядковані єдиній меті – підготовці висококваліфікованого спеціаліста.

Завантаженість інструментальним виконавством різних видів (сольним, в інструментальному та вокальному ансамблі) сприяє мобілізації та емерджентній трансформації виконавських навичок відповідно до завдань кожної з дисциплін, що як таке вже є втіленням компетенцій.

Ключовими моментами в процесі вивчення дисципліни «Основний музичний інструмент» є робота над поліфонічними творами, творами великої форми, художньо-інструктивним матеріалом, п'єсами для збагачення музичного тезауруса студентів, удосконалення виконавської техніки, розширення репертуарного горизонту, що є важливими чинниками спеціалізовано-професійних компетенцій (КСП).

«Інструментальний ансамбль» є дисципліною співтворчості рівноправних партнерів, що актуалізує в майбутніх фахівців необхідні навички співпраці, відповідальності, толерантності в ансамблевому виконанні, що є практичним втіленням соціально-особистісних (КСО) і загальнопрофесійних (КЗП) компетенцій педагога-музиканта.

«Концертмейстерський клас», окрім співтворчого початку, що виражається в спільному виконанні музичних творів разом із солістами, має на меті набуття таких нагально необхідних для музиканта вмій, як транспонування нотного тексту, підбір музики та різних видів фактури акомпанементу на слух, читання нотного тексту з листа, застосовуючи при цьому інструментальні (КІ), загальнопрофесійні (КЗП) та спеціалізовано-професійні (КСП) компетенції.

Особливістю інструментально-виконавської підготовки є її індивідуально-творчий характер,

оскільки основною формою занять є індивідуально-практичні. Важливим тут вбачається діалогічність та позиційна самостійність сторін навчального процесу (без авторитаризму викладача та пасивної індіферентності студента). Сучасна наукова концепція трактує музично-виконавський процес як діалектичну триєдність: внутрішньо-слухове уявлення інтерпретатора, створюваний ним в уяві звуковий прообраз, рухово-моторне втілення цього прообразу на клавіатурі, реальне звучання інструмента, контрольоване й коректоване слухом виконавця. Особливістю комунікації в цьому разі виступає наявність посередника, яким є музичний твір, створюючи умовний «комунікативний трикутник», у межах якого трансляція інформації від педагога до студента й у зворотному напрямі відбувається тільки через опосередковану «присутність» музичного твору. Цікавою формою такого виду занять є використання можливостей тьюторського навчання, тобто залучення до музично-педагогічного процесу студентів старших курсів як наставників для молодших, що сприятиме формуванню досвіду самостійного розв'язання актуальних виконавських завдань.

Важливою формою організації інструментально-виконавської підготовки студентів у класі виконавських дисциплін є самостійна робота над музичними творами; при чому вона принципово відрізняється від самостійної роботи з гуманітарних теоретичних дисциплін, оскільки передбачає залучення не тільки інтелектуального потенціалу студента, а і його емоційного, асоціативного, емпатійного досвіду, піаністичних умінь і навичок, музичного мислення та пам'яті, мотиваційно-вольового початку.

Г.Падалка в своїх дослідженнях, присвячених професійній підготовці майбутніх учителів музики дійшла також висновку, що на якість самостійної роботи над художнім змістом музичних творів впливає рівень «тезауруса» кожного студента: чим вище рівень виконавця, чим об'ємніше його сфера асоціацій і образів, чим вищий його інтелектуальний рівень, чим ширше й глибше його особистість, тим значущими, яскравими й багатими є асоціації, що виникають у нього при зіткненні з авторським задумом, із початковою інформацією [10, с. 90].

Серед основних форм самостійної роботи студента-піаніста слід назвати такі: роботу над програмними творами з урахуванням окреслених викладачем виконавських завдань; ескізне вивчення нового нотного матеріалу на

основі аналізу авторського тексту музичного твору; постійне вдосконалення навичок читання нотного тексту з листа; підбирання музичних творів на слух; транспонування нотних текстів; вивчення теоретичних джерел із питань фортепіанного виконавства та педагогіки; зіставлення й аналіз виконавських концепцій творів індивідуальної програми у виконанні провідних митців світового рівня й побудова власної «еталонної» виконавської концепції.

Специфічною формою інструментально-виконавської підготовки є виконавська практика, яка, водночас, презентує сформованість спеціальнопрофесійних (КСП) компетенцій студентів. Виконавська практика передбачає відкриті публічні виступи студентів перед аудиторією та охоплює заліково-екзаменаційні заходи, звітні концерти, концерти-лекції для студентської та шкільної аудиторії, конкурсні змагання тощо. У процесі сценічного виконання музичних творів студенти набувають необхідного досвіду публічної презентації результатів власної діяльності, вчать мобілізувати та активізувати внутрішні творчі ресурси, самоконтроль та артистичні якості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи викладений вище матеріал зауважимо, що реалізація компетентнісного підходу в інструментально-виконавській підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва відбувається на заняттях з дисциплін виконавського циклу (основного музичного інструмента, інструментального ансамблю, концертмейстерського класу) із застосуванням переважно спеціалізовано-професійної компетенції (КСП). Перспективи подальшого дослідження в цьому напрямі вбачаємо в окресленні площини формування та впровадження в процес вивчення виконавських дисциплін інструментальних компетенцій (КІ), у застосуванні мультимедійних засобів, доборі й використанні метафоричного порівняння художнього образу декількома мовами, у проведенні семантичного змістового аналізу. Результативним і доцільним для формування загальнопрофесійних компетенцій (КЗП) майбутнього вчителя музики є комунікативне спрямування виконавських програм, педагогічна орієнтація виконавського репертуару та творчих завдань на шкільні програми з музичного мистецтва.

Список використаних джерел

1. Аксельруд И. Э. Теоретико-практические основы художественного исполнения на фортепиано : учебно-методическое пособие для студентов музыкально-педагогических факультетов высших педагогических учебных заведений / И. Э. Аксельруд. – Сумы, 1996. – 100 с.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування / Н. М. Бібік // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За заг.ред. О. В. Овчарук. – К.: «К.І.С.», 2004. – С. 47–52.
3. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения / А. А. Вербицкий. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 84 с.
4. Головань М. С. Компетенція та компетентність : порівняльний аналіз понять / М. С. Головань // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2011. – № 8. – С. 224–233.
5. Зимняя И. А. Ключевые компетенции - новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
6. Иванов А. И. Компетентностный подход в среднем и высшем педагогическом образовании / А. И. Иванов, С. А. Куликова // Среднее профессиональное образование. – 2008. – № 5. – С. 47–50.

References

1. Akselrud, I. E. (1996). *Theoretical and practical bases of artistic performance on the fortepiano: [methodical training aid for the students of musical-pedagogical faculties of higher pedagogical educational establishments]*. Sumy. [in Ukrainian].
2. Bibik, N. M. (2004). Competence approach: reflective analysis of application. *Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian prospects: Library of educational policy*. Kyiv: "K.I.C.". [in Ukrainian].
3. Verbitskii, A. A. (2004). *Competence approach and theory of the context education*. Moscow: Research center for problems of quality of specialists' training. [in Russian]
4. Holovan, M. S. (2011). Competency and competence: comparative analysis of concepts. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 8. 224-233. [in Ukrainian].
5. Zimniaia, I. A. (2003). The key competences – the new paradigm of education result. *Vyscheie obrazovaniie segodnia*. 5. 34-42. [In Russian].
6. Ivanov A. I., Kulikova, S. A. (2008). Competence approach in secondary and higher pedagogical education. *Sredneie professionalnoie obrazovaniie*. 5. 47-50. [in Russian].
7. Lebedev, O. E. (2004). Competence approach in education. *Shkolnyie tekhnologii*. 5. 3-7. [in Russian].
8. Masol, L. M. (2006). Competence approach as a factor of artistic education modernization. Paper presented at the *Modern musical and artistic education: experience, problems, prospects*:

7. Лебедев О. Е. Компетентностный подход в образовании / О. Е. Лебедев // Школьные технологии. – 2004. – № 5. – С. 3–7.
 8. Масол Л. М. Компетентностный подход как фактор модернизации художественного образования / Л. М. Масол // Современное музыкальное и художественное образование: опыт, проблемы, перспективы: материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Москва, 2006. – С. 24–27.
 9. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін / Г. М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
 10. Рудницька О. П. Педагогіка загальна та мистецька: навч. посібник / О. П. Рудницька. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.
 11. Селевко Г. К. Современные образовательные технологии: учеб. пособие / Г. К. Селевко. – М.: Народное образование, 1988. – 256 с.
 12. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – № 2. – 2003. – С. 58–64.
- Proceedings of the International scientific practical conference. Moscow. [in Russian].*
 9. Padalka, H. M. (2008). *Pedagogy of arts: theory and methodology of teaching artistic disciplines.* Kyiv: Osvita Ukraine. [in Ukrainian].
 10. Rudnyts'ka, O. P. (2005). *General and artistic pedagogy.* Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. [in Ukrainian].
 11. Selevko, G.K. (1988). *Modern educational technologies: [study guide].* Moscow: Narodnoie obrazovaniie. [in Russian].
 12. Khutorskoi, A. V. (2003). *The key competences as a component of personality-oriented paradigm of education.* Narodnoie obrazovaniie. 2. 58-64. [In Russian].

Рецензент: Аносов І.П. – д.пед.н., професор

Відомості про авторів:

Стотика Ірина Георгіївна

irina_stotyka@mail.ru

Власенко Елеонора Анатоліївна

simfonia2065@mail.ru

Стотика Олександр Вікторович

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького
вул. Леніна, 20, м. Мелітополь,
Запорізька обл., 72312, Україна
doi:10.7905/нвмдпу.v0i14.1081

Матеріал надійшов до редакції: 27.02.2015 р.

Подано до друку 17.04.2015 р.